

5. Лащук Ю. П. Українське народне гончарство. — Київ : Наукова думка, 1992. — 168 с.
6. Соловей В.В. Місце барської кераміки у гончарній спадщині України. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Том 2. С. 66-71. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-2-11>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.18>

Тетяна Зузяк
м. Вінниця, Україна
e-mail: tetiana.zuziak@vspu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5437-0272>
Олександр Шинін,
Олександр Рак
м. Вінниця, Україна

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ І КУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ КУБІЗМУ ЯК ОДНОГО З ПРОВІДНИХ НАПРЯМІВ АВАНГАРДНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті розглядається історичний контекст і культурні передумови виникнення кубізму як одного з ключових напрямів авангардного мистецтва початку ХХ століття. Проаналізовано вплив соціально-економічних змін, науково-технічного прогресу та трансформації світоглядних орієнтирів європейського суспільства на формування нових художніх практик. Особливу увагу приділено ролі творчості Пабло Пікассо, Жоржа Брака, Поля Сезанна. Визначено основні принципи напрямку, зокрема прагнення до геометризації форми, багатоплановості зображення та переосмислення простору і об'єкта. У роботі підкреслюється значення кубізму як важливого етапу в розвитку модернізму та його вплив на подальші мистецькі течії.

Ключові слова. Кубізм, Пабло Пікассо, Жорж Брак, Поль Сезанн, фовізм, етапи розвитку кубізму.

Abstract. The article examines the historical context and cultural prerequisites for the emergence of cubism as one of the key trends in avant-garde art of the early 20th century. The influence of socio-economic changes, scientific and technological progress, and the transformation of the worldview of European society on the formation of new artistic practices is analyzed. Particular attention is paid to the role of the work of Pablo Picasso, Georges Braque, and Paul Cezanne. The main principles of the trend are identified, in particular, the desire for geometrization of form, multifacetedness of the image, and rethinking of space and object. The work emphasizes the importance of cubism as an important stage in the development of modernism and its influence on subsequent artistic trends.

Keywords: Cubism, Pablo Picasso, Georges Braque, Paul Cezanne, Fauvism, stages of development of Cubism.

Кубізм - це авангардна течія в образотворчому мистецтві, яка виникла на початку XX століття у Франції. Вона передувала абстрактному мистецтву. Їй притаманні підкреслено геометризовані форми і прагнення поділити предмети на геометричні складові.

Родоначальниками кубізму вважають Пабло Пікассо, Жоржа Брака і Поля Сезанна. Новаторська картина Пабло Пікассо «Авіньйонські демуазелі» вважається основоположним твором кубізму, на якому зображені викривлені жіночі фігури та фрагментарні форми. Інший яскравий приклад Пікассо - потужна антивоєнна фреска, що зображує жахи громадянської війни в Іспанії. Картина Жоржа Брака «Скрипка і свічник» є прикладом того, як кубісти роблять акцент на геометричних формах і множинних точках зору. Найвидатніші роботи Поля Сезана зрілого періоду, людини, яка заклала фундамент кубізму, вирізняються геометризацією, а, саме, це «Гора Сент-Віктур», «Кошик з яблуками» та «Натюрморт із трьома черепами».

У 1907-1910 роках у Франції кубісти все більше абстрагувалися від дійсності, їхні картини все менше нагадували реальність. Ідея кубізму оголошує, що мистецтво існує заради самого себе, а не для відтворення дійсності.

Кубізм залучив і таких художників, як Роберт Делоне, Хуан Гріс, Фернан Леже. Лео Гестел. Цьому напрямку не чужі образно-емоційні завдання (особливо твори Пабло Пікассо, що піднімаються до драматичної цілісності і широти). Цей стиль не звільняється від зображення взагалі, але підпорядковує його своїм формальним пошукам. У ньому реальність деформується, підкоряючись матеріальним засобам мистецтва, уявленню про картину перш за все як про матеріальний предмет – полотно покрите фарбою. З іншого боку конструктивні устремління кубізму виявляються ілюзорними, оскільки не виходять за межі «чистого живопису», образотворчого експериментування в станкових формах. Через це кубізм виявився в порочному колі протиріч і незабаром прийшов до кризи.

У спільній манері працюють Жорж Брак, Пабло Пікассо та Хуан Гріс. Перша світова війна поклала кінець співпраці Брака і Пікассо, проте їхня творчість мала великий вплив на інші течії, такі як: футуризм, орфізм, пурізм і вортіцизм. Крім того, в кубізмі художники часто використовують такі техніки як колаж і асамбляж, включаючи в свої твори повсякденні матеріали, щоб розмити кордони між живописом і скульптурою. Загалом новаторський підхід кубізму до зображення та його дослідження форми, простору і перспективи залишили неповторний слід в історії мистецтва.

Крім живопису кубізм вплинув на скульптуру, гравюру, архітектуру та промисловий дизайн. Пікассо використовував деталі гітар і велосипедів у своїх тривимірних конструкціях, а архітектор Ле Корбюзьє застосував кубістську геометрію у своїх проектах. Фрагментарний підхід кубізму вплинув і на інші авангардні рухи. Його візуальна мова послужила основою для абстрактного

мистецтва і сюрреалізму, а концептуальний підхід проклав шлях до дадаїзму і концептуального мистецтва.

Фундаментально кубізм відкидав фіксовану перспективу і ракурс. Замість класичного ілюзіонізму кубісти зробили ставку на інтелектуальний аналіз, реконструкцію і зіставлення. Цей процес передбачав суб'єктивність, пропонуючи глядачу самому віднайти сенс. Художники-кубісти більше не відчували себе зобов'язаними фіксувати конкретну реальність. Їхня концептуальна спрямованість надихала майбутні покоління продовжувати розширювати межі художнього зображення.

Перекидаючи усталені техніки, кубізм відкрив шляхи до радикальних формальних експериментів у сучасному мистецтві. Його революційні відкриття такі як: фрагментація, абстракція, колаж – досі знаходять відгук у таких сучасних рухах, як поп-арт і деконструктивізм. Якщо розглянути мистецтво колажу, то першим цей прийом застосував Жорж Брак у 1912 році. Для нього характерні: вклеювання у живописний твір предметів та фрагментів паперу, дерева, газет, скла, гіпсу тощо.

Взагалі виділяють три етапи розвитку кубізму: Сезанівський, аналітичний і синтетичний

«Сезанівський» (1907–1909) - це початковий етап кубізму, натхненний творчістю Поля Сезана, що вирізняється геометризацією форм, спрощенням об'єктів до простих тіл (циліндр, куля, конус) та обмеженою, переважно охристо-зеленою палітрою. Цей період вважається підґрунтям для наступного етапу, «Аналітичного кубізму».

«Аналітичний» (1909-1912) - це етап розвитку авангардного мистецтва, започаткований Пабло Пікассо та Жоржом Браком, що характеризується розкладанням об'єктів на геометричні грані, площини та елементи. Він вирізняється монохромною палітрою (сірий, коричневий, охристий), раціональним підходом, руйнуванням традиційної перспективи та межі між фоном і предметом.

«Синтетичний» (1912-1914) характеризується відмовою від розкладання предметів на користь їхнього «конструювання» або синтезу з простих форм та реальних матеріалів. Цей стиль активно використовував колаж, вводячи в живопис газети, шпалери та пісок, що повернуло мистецтво до реальності через пласкі, декоративні та гармонійні композиції.

Варто зазначити, що деякі мистецтвознавці виділяють ще такий напрям як «радикальний кубізм» - це авангардний напрямок початку ХХ століття, що докорінно змінив візуальне мистецтво, відмовившись від реалістичного зображення на користь розбиття об'єктів на геометричні грані та стереометричні складові. Він зруйнував традиційну перспективу, започаткувавши нову мову форми.

Існує також такий напрям як «рококо-кубізм». Він з'явився як реакція на ранній, жорсткий кубізм, втрачаючи революційний пафос. Йому притаманні естетизація художніх прийомів, вхід у царину нефігуративного мистецтва,

активність кольору. Завершальною вважають картину Пікассо «Три музиканти в масках»

Взагалі кубізм, за словами Пабло Пікассо, був мистецтвом, що відтворює світ не таким, яким його бачить митець, а таким, яким він його мислить. Шляхом розкладання всіх предметів і форм на прості геометричні фігури та їх перекомбінування відповідно до задуму митця кубісти сподівались прийти до створення інтелектуального й аналітичного живопису, здатного розкривати структуру речей та їхню внутрішню сутність, виражати контрасти буття, підніматись до рівня вимог сучасності, входити в неї і сприяти її перебудові.

Вже в роки виникнення з'явилися його теоретичні обґрунтування суб'єктивно-ідеалістичного порядку (А. Глез, Ж. Метсенже, у ряді положень – Гійома Аполлінер), що послужили основою для численних реакційних концепцій, реабілітуючи занепадницькі явища мистецтва. Відбувались численні і доволі спроби зв'язати кубізм з новітніми науково-технічними відкриттями.

Кубізм безповоротно вплинув на наше сприйняття та інтерпретацію світу, закріпивши за собою статус найвпливовішого мистецького напрямку ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. О. Бур'ян. Кубізм. Дніпро. 2011 рік.
2. К. Малевич. Просторовий кубізм. Хроніка. 2000 – 2007 рр.
3. Ольга Шаф. Образи геометричних фігур у сонетах Еми Андрієвської останнього десятиліття (збірки «Півкулі і конуси», «Рожеві казани». Слово і час). 2010 рік.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.19>

Тетяна Голінська
м. Вінниця, Україна

Юлія Кузнец

м. Вінниця, Україна

e-mail: juliaukrainekarikyznets@gmail.com

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ГУСТАВА КЛІМТА У ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу історичного розвитку творчості австрійського художника Густава Клімта (1862–1918) у сфері декоративного мистецтва кінця ХІХ–початку ХХ століття. Розглянуто основні етапи формування творчого стилю митця, який охопив період від академічної підготовки, впливу на австрійський модерн монументально-декоративних замовлень і символізму до радикального переосмислення художніх принципів ролі академічної освіти у межах культурних контекстів Віденської сецесії кінця ХІХ – початку ХХ століття. Зокрема все вище сказане було сформульовано через вплив академічної освіти, ідеї синтезу мистецтв, символістських концепцій

монументально-декоративних практик та естетичних програм австрійського модерну, а також та через діяльності Віденської сецесії.

Ключові слова: *творчість Густава Клімта, декоративне мистецтво, сучасні художні практики, орнаментальність, символізм, синтез мистецтв, сецесія, модерн.*

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the historical development of the work of the Austrian artist Gustav Klimt (1862–1918) in the field of decorative art of the late 19th–early 20th centuries. The main stages of the formation of the artist's creative style are considered, which covered the period from academic training, the influence of monumental and decorative orders and symbolism on Austrian modernism to a radical rethinking of the artistic principles of the role of academic education within the cultural contexts of the Vienna Secession of the late 19th–early 20th centuries. In particular, all of the above was formulated through the influence of academic education, the idea of a synthesis of arts, symbolist concepts of monumental and decorative practices and aesthetic programs of Austrian modernism, as well as through the activities of the Vienna Secession.*

Keywords: *Gustav Klimt's work, decorative art, modern artistic practices, ornamentality, symbolism, synthesis of arts, Secession, modernism.*

У сучасному мистецтвознавстві творчість Густава Клімта часто розглядають тільки в контексті живопису модерну та символізму, тоді як його внесок є дуже вагомим у розвитку декоративного мистецтва й принципів орнаментального мислення, а спадщина його декоративних надбань є визначною у сфері декору, але нажаль залишається тільки вибірково висвітленою. Дослідження історичного розвитку творчості Клімта у декоративному мистецтві дозволяє зрозуміти, як художнику вдалося поєднати академічні традиції із новаторськими техніками, сформувавши унікальний та новаторський стиль у своїй творчості.

Проблематика творчості Густава Клімта залишається ще актуальною і недостатньо проаналізованою тому вона досліджується у працях західноєвропейських та американських мистецтвознавців.

Через кризу в європейському мистецтві в кінці ХІХ століття, Відень стає головним осередком інтелектуальних і мистецьких трансформацій, філософських ідей, та художніх експериментів. Саме у Відні на ранніх етапах сформувалась творчість Густава Клімта - митця, новатора та першовідкривача, який заклав підвалини нової декоративної парадигми в мистецтві модерну.

Клімт навчався у Віденській художній школі, яка здійснювала свою діяльність під керівництвом професорів академічного напрямку. У Відні художнику вдалось засвоїти техніки малюнку, основи композиції та орнаментального декору. Головний аспект під час освітнього процесу у закладі передбачав інтеграцію живопису, архітектури, орнаменту та дизайну, через це у митця сформувалося цілісне бачення мистецтва, як синтетичного явища. Тут декоративність виступала не, як прикраса чи оздоблення, а як системоутворювальний принцип художньої форми. Навчання Клімта у Віденській школі прикладного мистецтва на ранніх етапах творчості орієнтувалося на декоративно-прикладні розписи, монументальні форми та громадські інтер'єри.